

JAUNIMAS

SAUSIS
1911 - M.

Dr.

Išleista Vydūno draugijos užsakymu
www.vydunodraugija.lt
2015 m.

Reikšmingą vietą Vydūno kūrybiniame palikime užima eseistika ir publicistika. Apie išskirtinį dėmesį joms vaizdžiai byloja tai, kad mąstytojas ėmėsi leisti periodinius leidinius, kurių skiltis užėmė ištiesai jo paties parašyti tekstai. Pirmasis iš tų leidinių – 1905–1907 m. ėjęs dvimėnesinis teosofinio pobūdžio žurnalas „Šaltinis“. 1911 m. mąstytojas, M. Raišukytės ir M. Ašmutaičio padedamas, pradėjo leisti žurnalą „Jaunimas“ – „mėnesinį laikraštį skiriamą jauniems“. Iš esmės tai buvo populiarus filosofinis žurnalas, tačiau toks, kuriame aiškinta ne filosofijos teorijos problemos, o praktiškesni žmogaus ir tautos gyvenimo, jaunimo dvasinio brendimo klausimai, į juos žvelgiant iš savų filosofinių pozicijų. Kiekviename numeryje būdavo ir po vieną ar du grynai filosofinius straipsnius, tačiau ir jie daugiau ar mažiau sėdavo su praktiniais jaunimo savišvietos, pasaulėžiūros ugdymo ar saviuoklos uždaviniais. Daugelyje numerių tilpdavo po straipsnį, liečiantį lietuvių kultūros aktualijas, meno, literatūros klausimus.

Žurnalas pasižymėjo įtaigumu, pagarba ir tolerancija įvairių pažiūrų skaitytojams, buvo visapusiškai patrauklus ir mėgstamas. Jis neabejotinai suvaidino reikšmingą vaidmenį keliant intelektualinę ir apskritai dvasinę Prūsų lietuvių ir Lietuvos jaunimo kultūrą.

Paskutinis „Jaunimo“ numeris išėjo beveik įpusėjus pirmiesiems karo metams – 1914 m. gruodžio mėn. Antraisiais karo metais, 1915-aisiais, Vydūnas dar leido kas ketvirtį išeinančią „Naujovę“, kuri savo pobūdžiu ir struktūra buvo labai panaši į „Jaunimą“, tik tematiškai daugiau susijusi su karo laiko aktualijomis.

Atsikūrus 1918 m. savarankiškai Lietuvos valstybei, mąstytojas deda į ją dideles viltis, tiki, jog joje bus įgyvendinti jo puoselėti idealai, jai skiria daugelį savo darbų. Į Lietuvos aktualijas dabar krypta beveik visa grožinė ir filosofinė kūryba, joms skiriama didelė publicistikos dalis, ypač toji, kuri skelbiama Lietuvos spaudoje.

Lietuvai daugiausia buvo skirtas ir ištiesai paties Vydūno pasirašytas 1921 – 1924 m. nereguliariai leistas „laikraštis [iš tiesų – žurnalas] tautos dvasiai stiprinti“ - „Darbymetis“ (išėjo 9 numeriai).

Pirmajame jo numeryje rašoma: „Lietuvių tautai dabar priėjo tikras darbymetis [...]. Ji pradeda statyti ir tvarkyti savo gyvenimą [...]. Bet svarbesnis [...] yra darbas tų, kurie gamina tautos gyvenimo jėgas, būtent mintis, palinkimus, jausmus”. „Darbymetyje“ ir kitoje spaudoje skelbtais publicistikos raštais Vydūnas ir stengėsi, kad tos „mintys, palinkimai, jausmai“ tautoje būtų kuo kilnesni ir tauresni, kad socialiniame jos gyvenime įsigalėtų teisingumas, kad ugdytųsi aukšta jos dvasinė kultūra, kuri taurinančiai veiktų kitas tautas, įprasmintų jos pačios gyvenimą. Tų intencijų vedamas, publicistikoje Vydūnas populiariai dėstė savo filosofines idėjas, jomis remdamasis, aiškino dvasinės kultūros esmę, rodė, kaip tos kultūros siekti, kokias vertybines orientacijas formuotis.

Vacys Bagdonavičius

Jaunimas

Mėnesinis laikraštis skiriamas jauniems.

JAUNAM REIKIA BUTI IR AUGTI.

Malonu yra labai būti jaunam. Visas žmogus svietšia gyvibės pilnumu. Kas dieną tarsi sprogte sprogsta naujos gėlios. Ir nori apsireikšti. Nori pasiroditi gyvibės vaikais. Kaip saulei tekant vienas spindulys už kito neapsākoma linksmibe sušvinta.

Visa diena yra po akiu. Lūkėti galima tikrai, kad bus progos savo gyvibei apreikšti, kad bus kán patirti, giventi. Žmogus tam ir tēra žmogumi. Visa jo esibe yra viltis. Nēsa jo esibeje tūno ateitis. Žmogus jà pats susitveria. O jaunas būdamas gáli pasirinkti tam kelià.

Kiekvienas akies mirksnis yra labai svarbus. Tik dažnai mes to nepajautsiame. Kad jis prašokes, kad iš tolo nīkdamas moja, tuomet tesuprantame, koks jis neapsākomai brangus buves. Oi, kad būtum tai tikru laiku žinoje! Būtum jī ragave lig jo gelmēs dugno. Bet mes givenom tarītum užmerktomis akimis. Siela mūsų miegojo. O visos gyvibės grožė ir malonibe apgobė mus ir rīkavo. Ir — dingo.

Toks yra jaunūju dienū svarbumas. Jo prasmė yra augti. Ir tame jo nuostabioji grožibe randasi.

Bet ir tosios opumas. Kas jaunas ģra, turi augti. Bet mūsū tikroji jaunģbē, mūsū vidaus jaunumas teauga, mums norint augti, mums patiems auklģjantis.

Kūnas auga tarsi savaimi. Jām tereikia maisto, oro, šviesos ir judģjimo. Bet mums patiems, kurie kūnu apsireikšti turģtū, mums reikia ir noro augti. O tikrojo noro.

Tūli tikisi augsiā darģdami, kaip vienas ar antras ištikimas žmogus liepia darģti. Tokie neauga. Nģsa jie ištikro negģvena. Nģra jie jauni. Tie, kuriū paliepimus jie pildo, tie gģvena juose. Ir jie pātis pasilieka tarsi negime.

Žmogus turi norģti augti, tai esti: jis turi norģti pats gģvenimo tākā susirasti ir pats jģ zengti visu budrumu. O kad ir kartā paklģstū. Geriau ģra klaidzioti savo gāliomis pasitikinti, negu vaikštšioti tikru keliu kitām vadziojant. Kitokio kelio augti nģra.

Bet kitū pritģrimais, kitū žinojimu ir patarimu reikia naudoties. Būtina ģra mģginti, kån kiti ģpatšiai ištikimi žmonģs pataria. Tik aklai juos sekti netinka. O kad ir pats angelas iš Augštģbiū mums kån patartū, vis turģtume stengties to patarimo išmintģ išvģsti. Ta išmintis turģtū mums pastoti šviesa ir gģvģbe, ir tuomet teturģtume veikti.

Tai ģpatšiai mums Lietuviams labai svarbu. Esame labai daznai ar be apmāstģmo paklusnūs arba tikri pergaltviai.

Žmogus tģra auges, jei jis ģra daugiau sāvģiskas pastojes. Tai esti, jei jām iš jo esģbģs gelmiū stojasi išmānģmas ir veikimas, ir jei jis veikia iš savo vidaus. Jei jis visame savo gģvenime ģra visai jis pats augštšiausioj ir tobūliausioj prasmģj.

Nģra sāvģiskas toks žmogus, kuriame visokie geiduliai ir troškimai šģlsta. Sāvģiskas tģra tas, iš kurio spindi visa žmonģskumo prakilnģbģ. Jis ģra sāv žmogus.

Todģl kiekvienas visuomet turģtū gģvendamas visomis savo gāliomis, ir išmānģmo ir veikimo jģgomis naudoties. Klausģties patarimū, bet sekti vien tai, kån pats esi išmānes, sekti tik išmintģ.

Taip žmogus teauga. Tokiu būdu jis teištiria kiekvieno akies mirksnio grožģbe ir svarbumā. Taip jis tad ir ģra tikrai jaunas.

O jauni mes dabar visi. Jauna ģra Lietuva. Kupina jģ augimo galiū. Šviesi jģ aiškia viltimi. Kad jģ tik tokia ir pasiliktū! Kad pilnai pajautume šio laiko svarbumā ir malonģbe! Pajautume ir išmanģtume jaunūjū dienū uždavinģ!

Taip, jauni būdami turime augti. O mes teaugame tikrai norģdami augti, pātis save auklģdami. Augti gālime be pabaigos. Jauniems būti visuomet. Gģvais, džiaugsmo kupiniais.

Lai sušvinta mūsū sieloj jaunumo gģvģbģ! Malonu ģra labai būti jaunām. *Vidūnas.*

APŽVALGA.

Gīvenimā pazinti jaunām žmogui pirm viso reikalinga. Šiaip jis negali tin amai gīventi ir dirbti. Nuolatai tik vārgīsis ar niekus varīdamas, ar kovodamas prieš kitus, nesuprasdamas kām darīti ir kaip pasielgti turi. Ipatšiai mums Lietuviams tai reikalinga. Nēsa pradeda rastiēs mūsū tarpe vienas ir antras, kurs pats trankīdamos ir kitus traukia ī pavojingā sūkurī, iš kurio nieko gero īšeiti negali, ir tik patšiam žmogui kenkia ir tiems, kurie jī seka, nors būtū tai tik ir keli.

Artimiausi dalīkai bene kiekvienām šiek-tiek priaugusiām žmogui žinomi. Ir nenoroms žmogus augdamas juos suprasti išmoksta. Todėl apie juos tuo tarpu nekalbėsime. Ipatšiai jaunieji nori mieliau žvelgti ī tolumā. O tai ir īra naudinga. Namini pasilaikīmai paskui visai kitaip suprantami.

Todėl reikētū žvilgti kreipti ī plātūjį žmoniū gīvenimā pasaulje. Tik negalima tuoj viskām aprēpti. Reikia pasikākinti kelias žvilgiais. O tuo tarpu vėl tik žvilgiais ī mūsū Lietuviū gīvenimā. Paziūrēsime, kame jis pasidārē žīmus.

Paskutiniaiis kelias metais mes Lietuviai Prūsuose platšiai pagarsėjom naminiaiis motrū išdirbiniaiis. Buvo jū tūlos pārodos surengtos Tilzēs draugijos vadinamos Litauische lite-

rarische Gesellschaft: Tilzēje, Berlīne, Gumbinēje, Dresduose, Allensteine. Berods istikrūjū minima draugija ne pati visur viskām padārē; dažnai jī tik tame dalivāvo, kām kiti buvo bedārā; bet jī geriausiai buvo tām prisiruošusi. Nuo 1905-tū metų jī turi Tilzēje savo lietuviškā mūzėjū, kur nuolatai namini Lietuviu išdirbiniai rodomi ir parduodami. Tik paskutiniaiis metais ir Lietuviu draugija Sāndora Klaipēdoj īsteigē nuolatine Lietuviu išdirbiniū pārodā. Karaliautišje pirklīavimo firma Berding und Kühn dirbdina tītšia pagal Lietuviu pāvīzdžius visokiū audimū, priejuostšiu (žūrztū), ir tt., ir juos parduoda.

Kas tām buvo ākstinu? Seniau žinomas Vokietīs Georg Sauerwein jau rāšē apie gražius Lietuviu motrū audimus, drabuzius ir pasipuošimus. Ir jis rāgino Tilzēs Lietuviu Giedotojū Draugijā savo koncertuose lietuviškais drabuziais pasipuošti. Taip dažniausiai ir buvo dāroma nuo 1900-tū metų. O dār-gi taip: kelios draugijos mergaitēs kartais apsilvkdavo kaip Klaipēdiškēs, kitos kaip Šilokartšiamiškēs, Tilziškēs, Ragainiškēs; vėl kartais buvo tītšia apsitaisiusios historiškais drabuziais, vienos seniausiū žinomū laikū, kitos vėlesniū ligšiu dienū. Apie tai buvau platesnius aprāšimus padāves Nau-

jajai liet. Ceitungai ir keliems Vokietšiu laikraštšiams. Buvo tai 1904-tais m. Dėvėjimo būdū žinovas Axel Heikel iš Helsingfors, kurs tuo kartu Tilzēje buvo, tuo labai pasimēgo. Patsai buvo ir koncerte, kur historiškis drabuziai buvo dėvimi. Mano rasiņis jām pasirodē gana svarbus.

Toks Giedotojū Draugijos dārbas pastojū toli žinomas ir sukėlē labai norā naminius Lietuviu išdirbinius pazinti. Prie viso prisidējo dār mano vokiškai rašitas dārbas apie Lietuviu istorijā, būdus, drabuzius ir tt., kurs Vokietijoj tūluose miestuose buvo viešai skaitomas šviesos vaizdelius kartu rodant. Vaizdeliai dirbti fotografo R. Minzloff iš Tilzēs. Jie drauge su aprāšimu iš jo gaunami. Rašitas tasai dārbas 1902-tais m.

Kaip Prūsuose jau tūlais metais, taip Didžiojoj Lietuvoj pastaraisiais namini Lietuviu išdirbiniai pastojū daugiau pastebimi. Vīriausiai tuo rūpinos Dailēs Draugija, īsteigta 1906. m. Vilniūje. — Šita Dailēs Draugija pārengē jau tūlas dailēs parodas. O keliū dailininkū dārbuose buvo pastebimas ir īparingas Lietuviu pajautimas, trumpai sākant: lietuviškumas. Tatšau turi būti aiškiai sākoma, kad tūliems dailininkams reikētū ne tiek trokšti īparingumo, kiek to, kad pilnai apreiktū tām, kas jū širdij. Labai pasidāro žīmu, kad tūli darbai dār neuzbaigti jau viešai rodomi.

Pavieni Lietuviai dailininkai pasidārē šiek-tiek žīmiais su savo darbais ir kitātautšiu dailēs parodose. Tik menkai lietuviškumu.

Kitas dalīkas, kurs īpatšiai Prūsuose paskutiniaiis metais pasizīmējo, īra tas, kad žmones labai pradējo pirkliauti savo ūkiaais. Nebūtū tai minėjimo verta, kadangi Vokietšiai tai taipojau dār, kaip Lietuviai. Vienok Vokietšiai īra ateiviai. Lietuviai gīvena savo krašte kelis tūkstantšius metų. O kur taip īra, tše žmonēs paprastai vis labai gīvā turi tēviškēs jausmā. Negali taip lengvai persiskirti su tēviške. Lietuviai tai taip greitai dārīdami kaip dabar, parodo tuomi, kad jū tēviškēs jausmai labai apmire īra.

Bet rodos didesnē Lietuviu dalis nepirkliauja savo tēviške. Ir todėl, galima sakīti, jū širdise dār gīvi giliausieji žmogaus jausmai. Vaizdelis iš Lietuvos, kurī toliau paduodame, tai ir gerai liūdija. — Vienok pastebētina, kad pastarais metais labai daug Lietuviu, īpatšiai vargdieniai ir jaunieji, traukia ī miestus ir ī tolimus Vokietijos kraštus. Vīriausiai didesnio pelno jieškodami. Bet traukia ī miestus o kad ir trumpām tik laikui ir tie, kurie ūkiaais pirkliauja. Jie tad praleidžia mieste laikā sapnuodami, ar po gatves besitrainiodami. — Didžiojoj Lietuvoj kaip seniau taip ir dār dabar žmonēs visiškai apleidžia

tėvīne ir traukia į svetimas šalis.

Bet dabar ten, kaip ir Prūsuoje, daug žmonių dirba savo tautos žmonių širdyse žadindami Tėvynės meile. Daro tai ir tūlos draugijos. Žvelgdami į jas pastebėsime Prūsuoje kaip skaitlingiausią „Sāndorā“. Ji net išsteigė savo namus Klaipėdoje. Jos pamatas yra Evangeliskasis Tikėjimas, vėriausias tikslas Evangeliskā Tikėjimā plātinti tarp „pagoniū“. Vienok ji be abejonės yra naudinga ir Lietuvai. Nėsa laiko žmones prie tėvū kalbos ir tėvū būdū. Augindama tikibinius jausmus ji ir dvāsiškām žmogaus tarpimui siek-tiek yra naudinga. — Tokiu-jau būdu, tik netaip tvirtai tūli Lietuviai draugauja susirinkimuose. Ir susirinkimai dera be abejonės išlaikimui lietuviškumo gyvenimui. Bet jām tvirtinti tai neužtenka.

Daug kalbos padarė, įpatšiai praėjusiais metais, naujai įsteigtoji draugija „Birutė“. Bando lietuviškus vākarus rengti pagal Giedotojų Draugijos paveikslā. Kaip ji dirba ir dirbti gāli, teparodo šį kartā du jos apsireiškimu: 1. „Birutė“ garsinoplatšiai, kaip ji švesianti atminimā Didžiojo Mūšio, kaip ji trauksianti kāriskai apsitaisiusiais vīrais Tilžės gatvėmis. 2. Sventės dienā, popiet, vaikštiojo Tilžės gatvėmis vienas vaikelis iškėles lāzdā su popierine vėlava, ant kurios parašita buvo: Litauische Musik,

Schützengarten. Anfang 4 Uhr. Gāl kita gatve ir dar kitas vaikelis vaikštiojo. „Birutė“ buvo tām vaikelį pasisamdžiusi kviesti Vokietšius į savo švente. Taip sunīkes buvo didis šios sumānimas.

Labai sujudo įpatšiai prieš metų gālā ir politiškosios draugijos. Nėra jos skaitlingos, vienok padāro dabar gana trukšmo. Vėl pasirodo vienas ir antras, kurs nori vadovauti, o rodos neužtenka tām vienoro. — Beveik reikētū manīti, kad Lietuviai dar nepribrendę politikai. Gālime tame klīsti. Vienok tai nėra abejotina, kad Lietuviai turi išauginti pirmiau vienībės pajautimā ir supratimā to, kas mums Lietuviams už viskān kitān naudinga ir reikalinga.

Savo darbā ramiai kaip dabar jau daugiau negu 15 metų dirba „Giedotojų Draugija.“ Ji yra vienātinė, kuri dirba nuolatai iš-pat savo pradžios. Ir pereitais metais jos rengiamos šventės vėl labai daug sukvietė žmoniū ir sukėlė jų jausmus.

Įpatšiai iškilmingai pasisekė švesti atminimā Didžiojo Mūšio 26. Liepos. Buvo vaidinamas tām tītšia sutvertas veikalas: Laimėjimas.

Iš nuolatinio Giedotojų Draugijos darbo gimė be to, kas jau minėta, daug gīvībės. Visa eilė dailės, poėzijos veikalėliū ir veikalū stojosi kartu su jos darbu. Giedotojų Draugija nenori Lietuvos tik laikīti prie tėvū kal-

bos ir tėviškės, bet žmonės žadinti dvāsiškai ir doriškai kilti. Iš Giedotojų Draugijos gīvībės išaugo ir Keliuajās Knīgīnas ir Jaunūjų susitarimai. Stojosi tad iš tū Jaunūjų dabar ir „Jaunimas“.

Keliuajās Knīgīnas vāro savo darbā dabar jau tūlus metus. O gana jis dabar padidėjes yra, ir tūlū mielai naudojamas.

Naujai įsteigtas yra ir Tėvynės Mīletojų Draugijos skīrius. Ji berods lig šol tik du kartu tesusiėjo. Bet jos draugai dirba įpatšiai Giedotojų Draugijoje ir Jaunūjų susirašinėjime, Knīgīno skaitīme, ir tt. Antrame susiėjime buvo pasakīta kalba apie „tautinī Lietuvos padėjimā Prūsuoje“.

Dar rodos svarbu māžumā ir žvelgti į Lietuvos sāmone Prūsuoje. Pirmiau reikia žinoti, kad beveik visi, kurie išėje mokslus, pamiršta esā Lietuviais. Ir tik tokie ir su augstu mokslu, kuriū gāl tėvai nebekalbėjo lietuviškai, grīšta su savo jausmu ir mānīmu Lietuvos. Turime tām tūlus paveikslus. Bet, nebojant tū, lieka lietuviškai mānantšiu beveik tik luomai su menku supratimu ir išmānīmu. Todėl tām įpatingai ir apsireiškia. Paveikslui labai karštai kalba prieš lavonū sudeginimā, lig tai būtū labai svarbu ir lig

kas juos vers, kad duotūs sudeginti. Toliau: tikrū lietuviškū zodžiū, kurie jiems nežinomi o rāstuose vartojami, jie labai nepakentšia. Tūli tiesiog pradeda šnirštiti, rasdami laikraštij zodī, paveikslui, gatvė. Priešingai vėl randasi tūlas, kurs pradėdamas „dirbti“ už Tėvīne, tai daro beveik vienu barimu ir lig norėdamas visus Lietuvos išplakti, o tik nieko naudingo pasakīti nežino.

Bet yra ir, įpatšiai tarp jaunūjų, didis skaitšius, kurs nori ir gyvenimā ir gamtā ir Lietuvos padėjimā suprasti ir visaip žmoniškai kilti. Jie yra Prūsuoje Lietuvos ateitis ir todėl jų lūkestis. Jie skaito ir svarbiausius Lietuvos raštijos veikalus. Ir visaip doriškai ir tikībiškai jie auklėjasi. O kalboje lāvinasi, kad yra ir dzaugsmas.

Daug dar yra ir kitū gīvībės ir zuvimo žīmiū Lietuvos gyvenime Prūsuoje. Kas parodīta, daugiausia puola į akī. Todėl ir minima. Vėliau eisime toliau, įpatšiai žvelgsime ir į Didžiājā Lietuvā ir į plātūjį pasaulī. Darīsime, kaip tai ir dabar, kad ir trumpai tik bandėme, kad tokiau būdu paaiškētū, kas yra darītina, jeib augtume ir išvengtume niekū ir mus įpatšiai kaipo Lietuvos gėdinantšiu ir nubaigiantšiu dailkū.

VAIZDELIS IS VIENO LIETUVIO GIVENIMO.

Ir bevaziuoju traukiniu iš Tilžės. Dunda per tiltą. Žiūriu, kai Nāmunas sū ramiai, bet galingai teka. Laiveliai ir laivai tik slenka augštūn ir žemūn. — — Tai jau ir platšioji lenkė. Pievose bešmėkšo trobos ir daržai. Visur žaliuoja. Visur, matyti, gīvenama. O rodos linksmai, laimingai.

Sustoja traukinis, bet tuoj ir vėl bėga. Kaz, ar kas išlipo! Po valandelės vėl stotis. Išlipo kokia-tai žmonelė. O jai vos kojā pastātšius iš vezimo, tasai jau ir juda.

Bėga traukinis per plūnus laukus. Nei vienas nežvelgia pro langā, manes patšios nemenant. Rodos nieko tše matitina. Kas tai toks girios kamputis! gāl tūlas māno. O kur-ne-kur ūkis. Daugelis vis dār tebetiki, kad vien kalnuota šalis esanti graži. Kur nėra kalnū bei daubū, tše ir neesā jokio gamtos grazumo. O Lietuvoj! Kas tše dės grožibe! — Oi, šalta širdis!

Vėl sustoja ir vėl bėga tolūn. Prašoks greitai ta valandele. Tai ir pamatšiu, kaip jie begīvena. Širdingai kvietė žmoneliai. Līg norėdami, kad ir aš pasidžaugtšiau tuo, iš kur jiems pareina tiek džiaugsmo.

Vargšai trobelninkai. Nors gerai, kad ir menku pasitenkina. Atsimenu, kaip, kokie 10 metų atgal, buvau skaitšiusi tū žmoniū rašteli, raštā vienām skolintojui. Negalėjo palūkanū užmokėti. Meldė laukti. Skundės, kaip turī vargti ir skursti. Niekur nepritenkā. Vaikutšiai mazi. Daug valgītōjū, daug burneliū, o nėra iškur imti. Bet atsilīgšisā. Iškopsiā iš vargū. Netingėsiā. —

Patīriau vėliau, kad žmogus ir atsilīgines su skolintoju. Gīvenās dabar pusėtinau gerai. Kartā dār-gi sakesi norīs pirkties didesnī laukā. Laukininkai dabar visur labai pirkliaujā savo laukais. Bet jis tik nepardavė savo.

Bet — beveik ir būtšiau pravažiāvusi savo stotī besapnuodama. „Halt! noriu dār išlipti,“ sušukau. Ir rūguo-

dams sākė šafneris: „Aber beeilen Sie sich!“ (Bet pasiskubinkit). Taip vos pasijutusi stovėjau ant vieškelio. Traukinīs jau kazin-kur nurūko.

Žengiu sū viena. Abišaliai didi gluosniai. Tai nuo vieno līg kito nuzengdams tarsi keliā matuoji. Bet žvalgiaus. Graži ta nuošalis. Berods nieko tše įpatingo. Kaimas tše kaip visur Lietuvoj. Didesni matit ir mazesni ūkiai. Trobos darzuose līg užsilindusios už medžiū. Māzumā atstu maza trobelė. Kazin, kodėl līg daugiau už kitas puolė i akī. Gāl kad balti mūreliai ir šviesūs langeliai spīksojo iš žalumo! Medžiū apgobta troba, taritum senovės Lietuviū šventvietė tše užlikusi būtū. Iš tikro, apie visā trobele ir darželi malonumas kaip oras kvepia. Gāl ir koks tše šventumas!

Kuone eitšiau pažiūrėti. Tiktai, kur gīvena mano žmonės? Norėjo parsivesti nuo stoties, jei parašisianti, kuomet nukeliausiu. Bet kur aš rašisiu! Norėjau iš netitšiu pritikti. Neviešėsiu ilgai. Neapsunkīsiu. Tik reikės pasiklausti, kur gīvena.

Bet matau, stovi tame darželij līg ta žmonelė, kuriā aplankiti noriu. O žvelgia. Rodos bus pažinusi mane jau ištolo. Jau ir beateina, palengva, tad spėriau. Širdingai siūlo labā dienā, duoda rankā. Līg ir netardama sako, kad ir nelaukdami viešnios mielai priima.

Toks malonus jos išveizėjimas. Toks lengvas jos balsas. Tokie meilingi jos žodžiai. Jau iš tos moters burnos matyti, kad ji niekuomet netaria nelabū žodžiū. Be abejonės, tie namai nepažista vaidū. Tše valdo meilė ir širdingumas.

Atbėga viena mergīte, ir tuoj dār vaikelis. Dailiai, beveik mandagiai pasāko labā dienā ir gretinas prie motinos. Ji glosto jū galveles. Tokie gelsvi plaukai tik glaudziasi apie veidelius. Motina sako: „Tai mano Elzė ir Endriukas. Jauniausiu-du“.

Prašo eiti i vidū. Bet līgiai išeina ūkininkas pats.

Pagaliaus reikėjo ir eiti. Traukinys turėjo veikia parbėgti. O visi lėdėjo. Visi. Oi, kaip širdingai jie tarė: Sudievu! Sudievu!

Rūta.

SVEIKATA IR SILUMA.

Viskas, kas žmogaus dāroma, turėtų būti dāroma pilnu žinojimu. Paprastai nepareina žmogui į sąmonę jo kūno gyvenimas, būtent kaip tasai minta ir auga. Ir tūli žmonės tuomi nesirūpina. Todėl dažnai nežino, ką dariti, kad kūnas netarpsta, kad jis silpnėja.

Augimui, tarpimui viso to, kas gyvena, yra siluma reikalinga. Kad augmenims ir žemesniems gyvams, kaip varlėms, žuvims ir tt., siluma dingsta, jie apmiršta. Silumai atsirandant, jie atsigauja. Paukštiai beveik visi traukia į siltesnius kraštus. Bet didieji gyvuliai ir žmogus žiūri kaip savo kūnui susilgzius.

Žmogaus kūne silumos paprastai yra apie 37° C., ar ore būtų šaltis ar karštis. Žmogaus kūnas, žmogui nei nežinant, apsisaugoja nuo šaltis ir nuo karštis. Svarbu jām, kad nuolatai išliktū viduje minėtų laipsniū siluma. Tuomet žmogaus kūnas išlieka ir sveikas. Taip jis tarpsta. Kad siluma menkesnė yra, kūnas silpsta, kad ji didesnė, randasi karštis ir sunkios ligos, net mirties pavojus.

Ne visuomet ta žmogaus kūno siluma lėgi. Rūta atsikeliant ji menkiausia, būtent 36,8°; ji kyla prieš pietus lig 37,1°, apie pietū laikā ji vėl mažėja ir po piet vėl pakyla lig 37,5° o tada ji palengva vėl puola.

Silumos kilimas iš dalies pareina iš valgio. Ji dingsta žmogui badaujant. Taip valgis yra kūno kuralas. Valgis, skilvėje ir viduriuose suvartojams, tarsi sudega ir kūnui silo.

Bet kūnas susila ir judėdamas. Jundant žmogui vis yra silčiau negu jām ramiai sėdint arba gulint. Todėl paprastai žmonės susila sildos bėgiodami, dirbdami. Ir kiekvienam, kurs atsišaldes yra, reiktū patarti ne kokius

gėralus ar kas tām lėgu pilti į kūnā, bet judėti, bėgioti, dirbti, kol nesiveržia prakaitas. O tada atsigulti ir gerai apsikloti. Bus geriausiai save gėdes.

Bet reikalingā kūno silumā išlaikiti tse sunku, kur labai šalta. Berods, kad šalta, žmogus riebesniū valgiui reikalauja; kad silta, jis menkia valgti nori. Bet visū svarbiausia prietaisa, kūno vidaus silumā išlaikiti, yra oda.

Vienas mokslininkas, Prof. Rubner, Berline, išrodo, kad žmogus savo silumā labai menkai didina ar mažina tām tinkamai valgėdamas, bet veikia odos persikeitimu. Kad labai karšta, odos akutės atsiveria, siluma išgaruoja, žmogus prakaituoja. O šalta esant, odos akutės užsiveria, žmogus visā silumā palaiko, kuri pastoja jo kūnui dirbant, valgius suvartojant, ir tt. Ir siluma didėja, kyla.

Bet žmogus rūpinas ir pats, kad kūnas siltas pasiliktū. Apsivelka drabužiu, gyvena trobose, guli lovoj. O visā-tai žmogus turėtų tikru supratimu to, kas gera, dariti.

Berods pastarame laike žmonės ėmė prātingies prie šaltis, savo odā grudinti. Tūli taip labai išlāvino savo kūnā tame, kad jie kelias valandas nuogi galėjo lauke būti šalant 15° C. Vidaus silumā tuomet kyla.

Vienok silpnam kūnui tai netinka. Rods ir jis gali prātingies šaltį pakelti. Bet paprastai silpnas kūnas stoksta silumos. Todėl jis turėtų žiūrėti, kaip jā padidinus.

Labai siltai apsilikti, gyventi siltoj troboj, gulėti siltoj lovoj, nėra visuomet tikriausias dalikas. Gal apie tai pakalbėsime kitā kartā. Žmogus labai gerai pajautsia, ar jis tikru būdu gyvena ar ne. Kuomet jām tuoj kraupu šaltam ore, tuomet jis tikrai yra kaip-noris sugadines savo odā. Toji turi būti akiluota ir gerai užsiverti arba atsiverti. Tām labai naudinga yra maudimas šiltame ir šaltame vandenij. Reikia berods apie tai daugiau žinoti.

Bet maudimas šiltam vadenij turi dar ir kitu žvilgsniu labai didi svarbumā. Ipatiai žmogui su silpnu greit pakrūpsiu kūnu. Tokiu maudimu kūnas gerai persildomas.

Jis tarsi pildomas šiluma. Ir tad jis gali veikiau atsigauti. Tik minau ši reikia pastebėti, kad žmonės su silpna širdimi neturėtų visą kūną kartu maudyti, bet tik apatine kūno dąli arba visai tik dalimis. O po to šiek-tiek šaltu vandenimi visą kūną nuplauti.

Atsikartotinas šildymas vidurių su buteliu pripildytu karšto vandens ir įviniotu į drėgną skārą, labai dera geriau valgiams suvartoti ir kietiems viduriams suminkštinti. O kad skaudėjimų yra, lig daug kur, šildymu skaudėjimai pravąromi.

Kūną gerai peršildyti, bet ne prie krosnio, o jį maudant šiltame vandenyje, yra viena svarbiausių gydymo priemonių. Senieji Lietuviai tai gerai žinojo. Jų "pirtis" buvo paprastam maudymui labai geras įtaisymas. Kas savaitę (nedėlė) jie maudydavosi ir kūną gerai perkaitydavo. Todėl ir tokie sveiki būdavo.

Bet rodos ir šių dienų Lietuviai, suprąte, koks svarbus dalikas protingas kūno iššildymas yra, vėl pradės, jei ne pirtis statyties, tai nors geram nusimaudymui įsitaisyti padargas. — Labai svarbias žinias apie gydymą naudojant šilumą skelbia Vokietis gydotojas Dr. med. W. Wunsch.

Vds.

PASIKALBĖJIMAI.

Visuomet bus klausiantisiam atsiliepiama pagal klausimo svarbumą. Kad kartais klausiantysis neras sau atsiliepimo, telaukia sekantį "Jaunimo" arba ir tepamąsto, ar gana svarbus buvo jo klausimas. Kaip matyti, jau dabar tūli atsiuntė "Jaunimui" klausimų. Teklausia ir dar daugiau. Gėl bus atsiliepiamai daugiui svarbūs.

Tautšius. Ir kiti jau tūlā kartā manes klausē, ar Lietuvos tauta išliksianti. Nesu prānašu, todėl negaliu į tāt klausimā tiesiog atsiliepti. Bet rodos ir be jokios vertībės tai žinoti. Išlieka visuomet tai, kas tinkama. Tik neregima vis ir, kas taip yra. Žmogus tuomet yra

tinkamesnis, kad jis kuo-daugiau žmoniškas, tai esti doras, protingas, išmintingas, teišus, ir tt. Tokiām žmogui yra ir sveikātos ir pasisekimo dārbe ir iš-tvermēs. O kaip pavienis žmogus, taip gīvena ir visa tauta. Ji tikrai išliks, kuomet ji bus kuo-išmintingesnē, kuo-doresnē. O

tai dera vėl iš pavienio tautos vaiko. Todėl kiekvienam Lietuvui, kiekvienai Lietuvei reikėtų atsiliepti klausiant, ar Lietuviu tauta išliks: Būki, kiek galėdamas, žmoniškas: doras, išmintingas, prakilnus ir apreikški tai gīvendamas Lietuviu žodžiu ir darbu, tuomet Lietuviu tautos išlikimas tikrai bus patvirtintas. Mesdamas viskā, kas dora, mesdamas Lietuviu kalbā, peikdamas ir niekindamas ją ir kitus Lietuvosius, tikrai griausi Lietuvosiu tautos gīvibę. Trumpai: kiek pavienis Lietuvosis yra žmoniškai gīvas, būdamas Lietuvosiu, tiek Lietuvosiu tauta gali tikėtis išliksianti.

Vaidilė klausia: Kodėl "Jaunimas" toks pigus? Ar tikima Lietuvosius esant tokiais mažais, kad negali užmokėti, kiek vertas yra dalikas? — Manau, ne visi bus tos nuomonės. 20 Pf. už vieną knygute yra Lietuvosiams didis pinigais. Įpatšiai tiems, kurie už visokius niekniekius paprąte kelis markius išleisti. Berods, teisibė, "Jaunimo" skaitytojai duotū už jį ir daugiau. O jį taip dailiai išleidžiant, kaip pažadēta, jis, suliginant su kitais rāstais, ir daugiau vertas. Ir pats tikiu, kad jo turinīs jį padarīs dar vertesniu. Vienok norima, kad ir tie jį skaitītū, kurie nemielai duoda pinigā už rāstā.

Surištasis. Ar vesti ar nevesti? Daug apie tai reikėtų sakīti. Tik šišon nėra gana tām

vietos. Žmogui visuomet reikia darīti, kas svarbu. Tik ne kiekvienas žino, kas svarbu. Dār tūlas dalikas vienam svarbus, antrām visai nesvarbus. Māt patšiam rodos, kad apšivedimas yra vienas svarbiausių žmogaus gīvenimo dalikū. Matīti tai jau iš to, kad apšivedusiuoju visā āmžiu draugiškai gīvena, kad juodu tarsi viena gīvibė yra, kad juodu gali būti gimdītojai. Visuomet tas, su kuriuo kitas susieina, gali jām derėti gerām ir piktām. Dār daugiau tas, su kuriuom gīveni ankštšiausioj draugijoj! Labai daug naudos, bet ir nuostolio, gali dīgti iš apšivedimo. Tūli jieško naudos paviršutinišku būdu. Nori „turtīngais“ pastoti. Kiti vėl apšiveda, jeib tik būtū jiems kūniško smagumo, gāl dār ir ko daugiau. Visa-tai ne svarbu. Svarbu tiktai tat yra, kad vienas turētū iš kito doriškos naudos. Kad vienas būtū kitām geriausias paveikslas visame, kas grazu, meilinga, prakilnu, skaistu, teišu, ir tt. O pagaliaus iš apšivedusių turi gimti naujoji žmoniū karta. Tik nėra svarbu, kad apšivedusieji vien gimdītū, kaip tūli māno, bet kad jie gimdītū sveikus, dorus kūdikius ir juos augintū su pasišventimu. Tokius kūdikius galima gimdīti. Bet pātis gimdītojai turi būti sveiki ir dori. Tokiems tėvams niekuomet negema kitokie vaikai. Kur taip kartais rodos, tše tikrai yra apši-

rikimas; tėvai nėra buvę sveiki ir dori. Sveikata ir dora nėra skiriami nuo viens antro. — Todėl, kad norima žmoniškai, doriškai augti ir gėl dar sveikus vaikus auginti, reikia būtinai apsisvesti, jei ko kito norima, ne. Bet tūliems ir be apsidavimo galima dvąsiškai tarpti, jiems apsidavimas būtų dar gėl kenksmingas.

Ilsė. Ar galima iš žmogaus veido matyti, koks jis yra? Žinoma, galima. Ir ne tik vien iš veido. Iš viso žmogaus pasirodymo, iš eisenos ir pasielgimo. Tik reikia išmokyti visą pastebėti. Ira apie tai kitose kalbose daug knygų surašyti. Vienok iš knygų to išmokyti negalima. Kas pats murkslinas yra, tas taip pripranta prie purvo, kad ir nebemato ar kitas murkslinas ar ne, kad ir dar tiek knygų skaityti. Bet tas tikrai išvis, koks kits žmogus yra, kurs pats bus prakilnus, šviesus. — Kad žmogus savo vidū apreiškia išveizėjimu, žodžiu ir pasielgimu, negali būti abejo-

tina. Ar ne matyti akise, veide, ar žmogus nusimines ar linksmas, suniures ar meilingas, supikes ar širdingas, duosnus ar šikštas, ēdrus ar saikus? Ir tt. Tikrai tai matyti. Kas, paveikslui linkes i ēdimā ar girtāvimā, tojo veidas išlengvo pagal tai tikrai i gauna ēdiko, girtuoklio išveizėjimā. O žmogui pasitaisant, pastojant doru, išlengvo ir dingsta iš veido negrazusis išveizėjimas. Todėl išmintingām jām kiekvieno žmogaus išveizėjime, i patšiai veide, matyti visas žmogaus āmžius. Labiausiai berods apreiškia ākis, koks žmogus yra.

Virbalelis. Ir aš noriu rašyti "Jaunimui". Ar priimsite, kām parašysiu? Žinoma, priimsime. Bet ar ir spausdinsime, negālime zadėti. Labai daug turime rašiniū. Lietuviui tik reikia išmokyti rašyti, tuomet jām galima visā žmonijā pamokyti. Ir rāšoma, kad apsaugok. Beveik gailu, kad visi tie rāštai negali būti spausdinami. Vds.

Pastaba iš Leidėjų-rašytojų pusės.

Džiaugiamės, galėdami pranešti, kad, vos apskelbe laikraštis, jog išleisime "Jaunimā", tiek jaunūjų tām širdingai pritarė, ir kad daug daugiau rādosi "Jaunimo" ēmėjų, negu iš pradžios buvome tikėje. Vienok meldžiame kiekvienā skaititojā rūpinties, kad dar daugiau Lietuviū parsisiūsdintū "Jaunimā". Jis per metus siuntšiamas i namus uż 2 M, pavienis numeris uż 20 Pf.

Visus klausimus ir rāšinius reikia siūsti ne Vidūnui, bet pasirāšiusiamjām.

Martin Aszmutat, Tilžėj, Augštā gatvė 78 (Hohe Str.)